SOTSIAALMINISTEERIUM

Teie 28.06.2002 nr 4-7.1-TR/02/1161

Meie 19.08.2002 nr 1-6/3865

Hr. Jüri Kõrge
Peakontrolör
Tegevusriskide auditi osakond
Riigikontroll

Kontrolliaruande eelnõu nr 5050 28.06.2002
"Riigieelarvest kahju hüvitamiseks seoses
tervisekahjustuse tekitamisega määratava
hüvitise maksmisel esinevate riskide hindamine" kohta

Austatud härra Kõrge

Täname Teid põhjaliku auditi läbiviimise ja tehtud ettepanekute eest. Sotsiaalministeeriumil on Riigikontrolli ettepanekute kohta järgmised kommentaarid ja selgitused:

1. Kontrolliaruande eelnõu punktis 1. "Kutsehaiguse tuvastamine" on esitatud ettepanekud, mille kohaselt tuleb regulatsiooni täiendada kutsehaiguse diagnoosimiseks esitatavate dokumentide loeteluga ning ühtlasi kinnitada kutsehaiguse teatise vorm.

Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse (RT I 1999, 60, 616; 2000, 55, 361; 2001, 17, 78) kohaselt saadab töötajal kutsehaigust kahtlustav arst töötaja töötervishoiuarsti juurde, kes diagnoosib kutsehaiguse, kogudes selleks andmed töötaja praeguste ja varasemate tööolude ja töö laadi kohta (§ 23 lõiked 2 ja 3). Töötervishoiuarst teatab kutsehaiguse diagnoosimisest tööandjale ja Tööinspektsiooni kohalikule asutusele (§ 23 lõige 5).

Nõustume esitatud väitega, mille kohaselt ei ole kehtivas õiguses sätestatud dokumentide loetelu, mis tuleks töötajal esitada töötervishoiuarstile kutsehaiguse diagnoosimiseks.

Kuigi ei ole kehtestatud vastavat kutsehaiguse teatise vormi, saadab töötervishoiuarst tulenevalt Vabariigi Valitsuse 13.09.2000. a. määruse nr 301 "Tööõnnetuse ja kutsehaigestumise uurimise ja registreerimise kord" § 5

Gonsiori 29
15027 TALLINN

tel. 626 9700
faks 699 2209

Reg. nr. 70001952
Internet: http://www.sm.ee
E-post:smin@sm.ee

lõikest 1 hiljemalt 3 tööpäeva jooksul, arvates kutsehaiguse diagnoosimisest, nii Tööinspektsiooni kohalikule asutusele kui ka tööandjale teatise, mis peab sisaldama järgmisi andmeid: 1) töötaja ees- ja perekonnanimi, amet; 2) tööandja ja tema aadress; 3) kutsehaigus ja selle põhjustanud ohutegur; 4) kutsehaiguse diagnoosimise kuupäev; 5) soovitus edasise töökorralduse kohta; 6) töötervishoiuarsti ees- ja perekonnanimi. Eelnimetatud määrusega on seega kehtestatud töötervishoiuarsti esitatava kutsehaiguse teatise sisu nõuded.

Käesolevaks hetkeks on Sotsiaalministeeriumis välja töötatud ning korralisele kooskõlastusringile saadetud töötervishoiu ja tööohutuse seaduse ning toote ohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud eelnõu raames on kavandatud ka uue tööõnnetuse ja kutsehaigestumise uurimise, registreerimise ning teatamise korra kehtestamine.

Seaduse eelnõu täiendamisel ning rakendusaktide kavandamisel võtab Sotsiaalministeerium arvesse Riigikontrolli esitatud ettepanekud ning vastavalt vajadusele täiendab kehtivat regulatsiooni.

2. Kontrolliaruande eelnõu punktis 2 "Töövõimetuse kestuse määramine" tehakse sotsiaalministrile ettepanek sätestada regulatsioonis üheselt mõistetavalt, kuidas määrata töövõimetuse kestust vanaduspensioniikka jõudnud inimestel.

Valitsuse määrus, mis reguleerib töövõimetuse kestuse määramist, on välja antud riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel, mis ei reguleeri töövõimetuse määramist tööõnnetuste ja kutsehaiguste puhul. Sotsiaalministeerium nõustub, et töövõimetuse kestuse määramine vanaduspensionieas tuleb sätestada üheselt mõistetavalt, kuid me saame seda teha pärast Riigikogu menetluses oleva tööõnnetus- ja kutsehaigus-kindlustuse seaduse (TÕKS) eelnõu jõustumist seadusena. Samas juhime tähelepanu, et ülalnimetatud määrus ei näe ette töövõimetuse määramist tähtajatult.

3. Kontrolliaruande eelnõu punktis 3 "Hüvitise määramine" on tehtud ettepanek Sotsiaalkindlustusameti peadirektorile tagada hüvitisetoimikute nõuetekohane koostamine ja iga-aastase ümberarvestuse kontroll pensioniametites.

Sotsiaalkindlustusamet on juhtinud pensioniametite tähelepanu hüvitiste määramise otsuste vormistamise ja toimikute koostamise nõuete järgimisele, mis on kehtestatud "Pensioniametis hüvise toimikute vormistamise, pidamise ja asjaajamise juhendiga" (kinnitatud Sotsiaalkindlustusameti 08.06.1995.a

käskkirjaga nr 24). Seejuures hüvitiste määramise ja ümberarvutamise otsused tuleb kinnitada pensioniameti direktoril, tema asetäitjal või struktuuriüksuse juhil (osakonnajuhataja).

Sotsiaalkindlustusameti siseauditi osakond võtab arvesse järgmise aasta tööplaani koostamisel Riigikontrolli ettepanekud kontrollida hüvitiste määramist, arvutamist ja ümberarvutamist ning hüvitisetoimikute vormistamist.

4. Kontrolliaruande eelnõu punktis 4. "Hüvitise arvutamine ja maksmine" on tehtud järgmised ettepanekud:

1) Sotsiaalministeeriumile on tehtud ettepanek töötada välja ja kehtestada ühtne metoodika, mille alusel jaotuks kahjuhüvitise ja lisakulutuste maksmise kohustus erinevate maksjate vahel ning kaaluda võimalust täiendada regulatsiooni nõudega, mille järgi hüvitist makstaks ainult kehtiva elamisloaga mittekodanikule.

Valitsuse määrus nr. 172, mille alusel toimub kahjuhüvitiste maksmine, ei ole välja antud seaduse alusel ega seaduse täitmiseks. Justiitsministeerium on seisukohal, et analoogilistesse määrustesse ei saa teha parandusi, vaid tuleb esitada vastav seaduseelnõu, mis sisaldaks määruse väljaandmiseks vajaliku volitusnormi. Riigikogu menetluses on rahandusministeeriumi ette valmistatud tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse seaduse (TÕKS) eelnõu, kus vastavad volitusnormid on antud rahandusministrile. Seetõttu tuleks eeltoodud ettepanekud esitada rahandusministrile vajalike muudatuste tegemiseks eelnõusse ja arvestamiseks regulatsioonide väljatöötamisel.

2) Sotsiaalkindlustusameti peadirektorile on tehtud ettepanek tagada, et Pärnu Pensioniameti Pärnu osakonnas kantaks kahjuhüvitiste maksmisel vähem arvestatud tulumaks riigieelarve tuludesse.

Pärnu Pensioniameti andmetel on kahjuhüvitiste maksmisel vähem arvestatud tulumaksu 16 968 krooni kantud täies ulatuses riigieelarve tuludesse. 22 kahjuhüvitise saajalt on võlg osaliselt ja 34 saajalt täies ulatuses sisse nõutud, kokku 12 168 krooni 30 senti. Pensioniametil jääb veel kahjuhüvitise saajatelt kinni pidada kokku 4799 krooni ja 70 senti.

5. Kontrolliaruande punktis 5 on sotsiaalministrile tehtud ettepanek tagada, et lisakulutuste vajadus oleks ekspertiisi otsustes täpsemalt kajastatud ning kehtestada kriteeriumid lisakulutuste kompenseerimiseks.

Nagu selgitatud vastuses eelmisele punktile, ei ole võimalik muuta praegu kehtivat korda. Täpset lisakulude vajadust ei ole võimalik hinnata ühekordse arstliku ekspertiisi käigus. Selleks on vajalik inimese põhjalikum uuring erinevate spetsialistide poolt. Sotsiaalministeerium tegi rahandusministeeriumile ettepaneku lülitada TÕKS eelnõu § 28 hüvitatavate kulude loetellu ka rehabilitatsiooniplaani koostamine, mille järel saaks sätestada, et isikule hüvitatakse kulusid rehabilitatsiooniplaanist lähtudes. Rahandusministeerium kahjuks meie ettepanekut ei aktsepteerinud.

Isiklik rehabilitatsiooniplaan on sotsiaalministri määrusega kehtestatud nõuetele vastavas rehabilitatsiooniasutuses koostatud kirjalik dokument, milles antakse hinnang isiku tegevusvõimele (,kõrvalabi, juhendamise või järelevalve vajadusele) ning tuuakse ära isiku iseseisvaks toimetulekuks ja sotsiaalseks integreerumiseks vajalikud tegevused, tegevuste maht ja sagedus ning nendega seotud lisakulud.

Sotsiaalministeerium on endiselt seisukohal, et rehabilitatsiooniplaani koostamine on vajalik, kuna sellega on tagatakse nii isiku tulemuslikum rehabiliteerimine (tegevus- ja töövõime tõstmine) kui ka üksnes põhjendatud kulutuste hüvitamine.

Arvame, et rahandusministeeriumile tuleks teha vastav ettepanek

6. Kontrolliaruande punktis 6 on Sotsiaalkindlustusameti peadirektorile tehtud ettepanek selgitada, kas pensioniametites on kahjuhüvitise saajatele hoolduslisa makstud tulumaksuga maksustamise tõttu ettenähtust vähem ning tagada, et pensioniametid teeksid ümberarvestused ja maksaksid kahjuhüvitise saajatele vähem makstud hoolduslisa tagantjärele välja.

Pensioniametid on teinud tagasiulatuvalt hoolduslisa tulumaksu ümberarvestuse. Pensioniametite andmetel on kahjuhüvitise saajatele tulumaksuga maksustamise tõttu makstud hoolduslisa vähem 110 299 krooni. Pensioniametid korraldavad vähemmakstud hoolduslisa väljamaksmise 2002. aasta III kvartalis.

7. Kontrolliaruande punktides 7 - 9 sotsiaalministrile tehtud ettepanekud tuleks esitada rahandusministrile vajalike muudatuste sisseviimiseks TÕKS-i eelnõusse.

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus välistab osaliselt puudega täiskasvanu (16-aastase ja vanema isiku) toetuse maksmise samaaegselt riigieelarvest makstava kahjuhüvitisega. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse § 7 lõige 1 kohaselt makstakse toetust "puudest tingitud lisakulude

hüvitamiseks ja rehabilitatsiooniplaani olemasolu korral selles ettenähtud tegevusteks, välja arvatud ravikindlustuse või riigieelarve muudest vahenditest finantseeritavateks tegevusteks". Sotsiaalministeeriumi kaalub puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muudatuste ettevalmistamisel vastava piirangu täpsustamist ja laiendamist hooldajatoetusele.

8. Kontrolliaruande punktis 10 on sotsiaalministrile tehtud ettepanek kaaluda regulatsiooni täiendamist nõudega, et kahjuhüvitist saavad isikud ei töötaks tervist kahjustavates tingimustes, ning kehtestada meetmed selle kontrollimiseks.

Oleme põhimõtteliselt nõus, et inimene ei peaks saama kahjuhüvitist, töötades samal ajal edasi tingimustes, mis süvendavad tervisekahjustust. Samas ei saa nõustuda, et tuleks keelata inimesel edasi töötada samal tööalal, kuna kutsehaigust ei põhjusta mitte tööala, vaid tööalal esinevad ohutegurid. Kutsehaiguse puhul väljamakstavad hüvitised maksab reeglina tööandja, kes pole huvitatud, et tal edaspidi tuleks rohkem maksta. Kui kohustus on üle tulnud riigile, siis üldjuhul seda töökohta enam polegi. Tööinspektsioon uurib kutsehaiguse juurdluse käigus töökeskkonda ja teeb ettekirjutuse tööandjale. Tööinspektsiooni kontrollifunktsioon täiendavat regulatsiooni ei vaja.

Seega töötaja töö jätkamine samal tööl ei ole midagi lubamatut tingimusel, et kutsehaiguse põhjustanud ohutegurid on vahepeal kõrvaldatud või viidud normi piiresse.

Otstarbekas oleks reguleerida töötaja omavastutust - teadvalt arsti soovitust eiravale töötajale, kes jätkab tööd endisel alal endistes tingimustes, haigustoetusi ega hüvitusi ei maksta.

Ettepanek vastavate muudatuste tegemiseks TÕKS-i eelnõusse tuleks teha rahandusministeeriumile.

9. Kontrolliaruande punktis 11 on Sotsiaalkindlustusameti peadirektorile tehtud ettepanek tagada, et pankrotiprotsessis oleks esindatud riigi nõue kahjuhüvitiste maksmise osas.

Sotsiaalkindlustusamet on teavitanud pensioniameteid vajadusest esitada pankrotihaldurile pärast kahjuhüvitise maksmise kohustuse ületulemist avaldus riigi makstud kahjuhüvitise katmiseks pankrotivara arvel.

10. Kontrolliaruande punktis 12 on sotsiaalministrile tehtud ettepanek tagada, et info kahjuhüvitiste kohta oleks avalikkusele senisest paremini kättesaadav ja mõistetav, kasutades selleks Sotsiaalkindlustusameti koduleheküIge,

pensioniametite infostende jt võimalusi; samuti peaks vastavat infot jagama Tööinspektsioon.

Sotsiaalkindlustusameti koduleheküljel on avaldatud selgitus tööülesannete täitmisel saadud tervisekahjustusega tekitatud kahju hüvitamise kohta. Samas on tutvustatud hüvitise taotlemise korda. Selgitus kahjuhüvitise ja selle taotlemise korra kohta on edastatud kõikidele pensioniametitele, kasutamaks seda infostendidel jm. Tööinspektsiooni koduleheküljele tehakse link Sotsiaalkindlustusameti koduleheküljele, samuti hakkab Tööinspektsioon jagama Sotsiaalkindlustusametis ette valmistatud infot paberkandjal.

11. Kontrolliaruande punktis 13 on sotsiaalministrile tehtud ettepanek sätestada regulatsioonis sanktsioonid valeandmete esitamise ning töövõimetuse ebaõige määramise juhtudeks.

Sotsiaalministeerium ei pea vajalikuks seadusandlusesse täiendavate sanktsioonide sätestamist töövõimetuse ebaõige määramise tuvastamisel, sest seadusandluses on piisavalt reguleeritud ametnike varaline vastutus. Töövõimetuse ekspertiise teostavad ekspertarstid ja ekspertiisikomisjonid, milliste koosseisu kuuluvad ametnikud.
Sotsiaalkindlustusameti arstliku ekspertiisi osakond teostab regulaarselt pistelist kontrolli arstliku töövõimetuse ekspertiise teostavate ekspertiisikomisjonide ja ekspertarstide tegevuse üle.
Riigivastutuse seaduse lõppsätetega muudeti avaliku teenistuse seadust, sätestades ametniku varalise vastutuse.

Lugupidamisega

Siiri Oviir
Minister

Vilja Kuzmin 6269 757
Külli Pedak 6408 120
Thea Treier 626 98 32